

Profesor Anna Dyaczyńska-Herman, twórczyni śląskiej szkoły anestezjologii i intensywnej terapii — z okazji 80. rocznicy urodzin

**Professor Anna Dyaczyńska-Herman, the founder of the Silesian school of
 anaesthesiology and intensive therapy — in 80th anniversary of birthday**

Maria Elżbieta Kempa

*Zakład Historii Medycyny i Farmacji, Katedra Nauk Społecznych
 Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach*

W dniu 28 kwietnia bieżącego roku przypada 80. rocznica urodzin Prof. dr hab. n. med. Anny Dyaczyńskiej-Herman, nestorki i twórczyni śląskiej szkoły anestezjologii i intensywnej terapii, emerytowanej Kierownik Katedry i Kliniki Anestezjologii i Intensywnej Terapii Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach.

Anna Ludwika Dyaczyńska-Herman urodziła się 28 kwietnia 1933 roku w Żywcu w rodzinie rzemieślniczej Bronisława Dyaczyńskiego i Michaliny z Minkińskich. Po ukończeniu w 1951 roku LO im. M. Kopernika w Żywcu pracowała rok w szpitalu, po czym w 1953 roku rozpoczęła studia medyczne na Wydziale Lekarskim Śląskiej Akademii Medycznej w Zabrze. Tytuł lekarza otrzymała 7 lipca 1959 roku.

Pracę zawodową rozpoczęła w 1959 roku jako lekarz zakładowy w ZLZ kopalni „Walenty-Wawel” w Rudzie Śląskiej. Następnie pracowała na etacie szpitalnym w II Klinice Chirurgii Śląskiej Akademii Medycznej w Zabrze, a po jej przeniesieniu w 1965 roku, w Katowicach. W centrum jej zainteresowania zawsze były chirurgia i anestezjologia [1, 2].

Staże i stypendia naukowe w zakresie anestezjologii odbywała w ośrodkach medycznych w Krakowie, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu.

W 1963 roku otrzymała I stopień specjalizacji, w 1967 roku II stopień w dziedzinie chirurgii ogólnej, natomiast w 1965 I stopień, a w 1969 roku II stopień specjalizacji z anestezjologii.

W Śląskiej Akademii Medycznej była zatrudniona początkowo jako wolontariusz II Kliniki Chirurgii w Zabrze (lata 1959–1961), następnie na stanowisku asystenta (1962 r.), starszego asystenta (1964 r.), adiunkta (1969 r.), docenta

(1977 r.), profesora nadzwyczajnego (1989), a od 1994 roku profesora zwyczajnego [3, 4].

Na podstawie dysertacji pt. „Niedobór potasu jako jedna z przyczyn przedłużonego bezdechu po stosowaniu d-tubokuraryny” wykonanej pod kierunkiem prof. dr. hab. n. med.

Józefa Gasińskiego, uchwałą Rady Wydziału Lekarskiego ŚAM z dnia 11.12.1968 roku otrzymała stopień naukowy doktora nauk medycznych [5].

Stopień naukowy doktora habilitowanego nauk medycznych w zakresie anestezjologii z intensywną terapią uzyskała na podstawie rozprawy pt. „Działanie uboczne środków znieczulenia ogólnego u człowieka we wczesnym okresie po znieczuleniu” recenzowanej przez prof. dr. n. med. Antoniego Arońskiego, prof. dr. n. med. Jerzego Maja, doc. dr. hab. Jana Hankiewicz i doc. dr. hab. med. Marka Sycha, po kolokwium habilitacyjnym dnia 30.10.1975 roku na posiedzeniu Rady Wydziału Lekarskiego ŚAM i zatwierdzeniu przez CKK dnia 22.04.1976 roku [6].

W 1969 roku została kierownikiem Oddziału Anestezjologii w II Katedrze i Klinice Chirurgii Ogólnej w Katowicach. Od 1970 roku sprawowała nadzór nad działalnością anestezjologów ŚAM.

W 1974 roku została kierownikiem nowopowstałego Międzyinstytutowego Zakładu Anestezjologii i Reanimacji ŚAM usytuowanego w 1976 roku w Centralnym Szpitalu Klinicznym w Katowicach-Ligocie [7]. Uchwałą Senatu ŚAM z dnia 10.11.1981 roku, w 1982 roku jednostka ta została przekształcona w Katedrę i Klinikę Anestezjologii i Intensywnej Terapii [5]. Katedra pod kierownictwem Prof. Dyaçzyńskiej-Herman prowadziła i koordynowała działalność naukową dydaktyczną oraz diagnostyczno-terapeutyczną w zakresie anestezjologii, doraźnej pomocy w stanach zagrożenia życia, reanimacji i intensywnej terapii na terenie wielu klinik oraz na oddziałach intensywnej terapii. Przedmiotem działalności naukowej Katedry były badania nad mechanizmem molekularnego działania środków anestetycznych i analgetycznych, ocena możliwości i przydatności długotrwałego żywienia pozajelitowego u chorych z ostrymi schorzeniami trzustki, nowotworami przewodu pokarmowego i chorobami ośrodkowego układu nerwowego. Pod kierunkiem Pani Profesor prowadzono w Katedrze szkolenia podyplomowe w zakresie pomocy doraźnej, resuscytacji krążeniowo-oddechowej, anestezjologii i intensywnej terapii dla lekarzy rodzinnych, dla lekarzy anestezjologów, a także szkolenia i kursy dla średniego personelu medycznego. Działalność lecznicza Katedry skupiała się na znieczuleniu chorych do różnych zabiegów operacyjnych oraz zabiegów diagnostycznych, na intensywnej terapii oraz leczeniu różnych zespołów bólowych metodami farmakologicznymi i niefarmakologicznymi. Dzięki zespołowi Profesor Anny Dyaçzyńskiej-Herman wypracowano i wdrożono nowe metody diagnostyczno-terapeutyczne [8]. Zorganizowana i prowadzona przez Prof. Dyaçzyńską-Herman Katedra i Klinika Anestezjologii i Intensywnej Terapii ŚAM miała decydujący wpływ na poziom usług i rozwój anestezjologii i intensywnej terapii w całym regionie [9].

W 1988 roku Pani Profesor nadzorowała powołany w Szpitalu Górniczym w Sosnowcu Oddział Kliniczny Anestezjologii i Intensywnej Terapii. Ponadto od 1993 roku sprawowała obowiązki kuratora w następujących jednostkach: Klinicznym Oddziale Kardioanestezji i Intensywnej Terapii Pooperacyjnej w Górnośląskim Ośrodku Kardiologii w Katowicach-Ochojcu oraz Zakładzie Anestezjologii Klinicznej w Szpitalu Klinicznym Nr 1 w Zabrze, a od 2001 roku w Zakładzie Medycyny Ratunkowej z siedzibą w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym nr 5 im. św. Barbary w Sosnowcu.

Poza pracą na uczelni, Pani Profesor była zatrudniona w Przychodni Obwodowej dla Górników Zakładów Przemysłu Węglowego w Bytomiu oraz w Wojewódzkiej Poradni Schorzeń Serca i Naczyń w Katowicach.

W Śląskiej Akademii Medycznej Pani Profesor pełniła wiele funkcji: zastępcy pełnomocnika rektora ds. studenckich praktyk robotniczych (lata 1977–1979), prodziekana Wydziału Pielęgniarskiego (lata 1978–1980), przewodniczącej Komisji ds. Rozwoju Wydziału Pielęgniarskiego (lata 1980–1981), członka Komisji ds. Rozwoju Wydziału Lekarskiego w Katowicach (1983–1985), przewodniczącej Komisji ds. Studiów Doktoranckich (1981–1985) oraz Rzecznika Dyscyplinarnego Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów (1981–1985). Pracowała aktywnie w komisjach senackich ds. aparatury (1982–1985), komisji dyscyplinarnej dla samodzielnych pracowników nauki (1985–1986), od 1996 roku w komisji dyscyplinarnej dla nauczycieli akademickich. Od 1987 roku przewodniczyła komisji ds. wydawnictw, a od 1990 roku była członkiem Senatu ŚAM. Jako przedstawiciel Senatu została w 2002 roku członkiem Rady Społecznej Państwowego Szpitala Klinicznego nr 5 ŚAM w Katowicach.

Osiągnięcia Pani Profesor Dyaçzyńskiej-Herman w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii na Śląsku są ogromne. Funkcje, jakie pełniła w nadzorze specjalistycznym, przyczyniły się do współpracy specjalistów szczebla powiatowego i miejskiego z anestezjologią akademicką. Była wieloletnim konsultantem wojewódzkim i regionalnym dla województw śląskiego, bielskiego i częstochowskiego.

Twórcza i owocna praca Profesor Anny Dyaczyńskiej-Herman, jej wiedza i talent organizacyjny podniosły poziom leczenia chorych i ratowania osób w stanach zagrożenia życia.

Do głównych kierunków działalności naukowo-badawczej i leczniczej Profesor Dyaczyńskiej-Herman należą: anesteziologia (ze szczególnym uwzględnieniem neuroanestezji i kardioanestezji), intensywne terapie, postępowanie w bólu przewlekłym, biotransformacja środków anestetycznych i ich wpływ na metabolizm ustroju, zaburzenia homeostazy organizmu u dzieci w okresie okołoperacyjnym.

Dorobek naukowy Pani Profesor obejmuje ponad 200 prac opublikowanych w czasopiśmie polskich i zagranicznych oraz 60 streszczeń i doniesień na zjazdach krajowych i zagranicznych. Artykuły zamieszczane były między innymi w „Anestezjologii Intensywnej Terapii” (wcześniej w „Anestezjologii, Reanimacji i Intensywnej Terapii”) „Polskim Przeglądzie Chirurgicznym”, „Polskim Tygodniku Lekarskim”, „Wiadomościach Lekarskich”, „Problemach Szkolnictwa i Nauk Medycznych”.

Profesor Dyaczyńska-Herman jest autorką, współautorką i redaktorką cenionych w kraju podręczników oraz skryptów: „Pomoc doraźna w stanach nagłych” (Katowice 1986), „Kliniczna farmakologia ubocznych działań leków” pod red. J. Tatonia (1978), „Anesteziologia” red. B. Kamiński (1981), „Doraźna pomoc w stanach nagłego zagrożenia życia. Skrypt dla studentów medycyny” (Katowice 1987), „Anesteziologia i intensywne terapie. Podręcznik dla studentów”, red. B. Kamiński i A. Kübler (Warszawa 2000), „Farmakologia kliniczna”, red. A. Chodera i Z. Herman (Warszawa 1997), „Wybrane problemy intensywnej terapii” (Katowice 1992), „Farmakoterapia w chirurgii, anestezjologii i intensywnej terapii” (Warszawa 1991 i 1993) [10].

Działalność dydaktyczna Prof. Dyaczyńskiej-Herman obejmuje nadzór nad dydaktyką prowadzoną przez pracowników Katedry Anestezjologii i Intensywnej Terapii w zakresie pomocy doraźnej, reanimacji oraz anestezjologii i intensywnej terapii na wszystkich wydziałach ŚAM, wykłady z pierwszej pomocy medycznej z elementami pielęgniarstwa dla studentów II roku medycyny w Katowicach, seminaria z reanimacji i anestezjologii dla VI roku medycyny. Profesor była opiekunem Koła Studenckiego Towarzystwa Naukowego przy Katedrze oraz kształciła kadry naukowe w ramach kursów doskonalących z anestezjologii i intensywnej terapii organizowanych przez Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego i Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Kadr Medycznych, lokalnych kursów podstawowych i doskonalących dla lekarzy anestezjologów i pielęgniarek anestezjologicznych. Pod kierunkiem Pani Profesor specjalizację I stopnia uzyskało 42 lekarzy, a 33 lekarzy zostało specjalistami II stopnia [9]. Uczestniczyła w egzaminach specjalizacyjnych z anestezjologii i intensywnej terapii kandydatów z całego

kraju oraz w tworzeniu zbioru pytań testowych do egzaminu na II stopień specjalizacji z tej dziedziny.

Pani Profesor jest promotorem 40 prac doktorskich, 39 prac magisterskich (z zakresu pielęgniarstwa klinicznego), opiekunem 9 habilitacji, promotorem 3 doktoratów *honoris causa* w ŚAM, recenzentem kilkudziesięciu prac magisterskich, ponad 20 doktorskich, kilkunastu habilitacyjnych, a także wniosków o nadanie tytułów naukowych i na stanowisko profesora zwyczajnego.

Zasługą Pani Profesor jest współautorstwo kompleksowego opracowania zabezpieczenia medycznego w nagłych wypadkach w górnictwie.

Dzięki staraniom między innymi Profesor Dyaczyńskiej-Herman 2 marca 1968 roku powołano w Katowicach trzeci w Polsce, po Wrocławiu i Łodzi, zespół reanimacyjny „R” przy Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Katowicach obejmujący do 1973 roku rozległy region od Częstochowy do Bielska. Za zasługi dla funkcjonowania poszczególnych struktur pogotowia ratunkowego w województwie śląskim Pani Profesor 13 października 2006 roku została wyróżniona podczas obchodów I Śląskiego Dnia Ratownictwa Medycznego [11, 12].

Profesor Anna Dyaczyńska-Herman wielokrotnie uczestniczyła w kongresach międzynarodowych, w sympozjach i zjazdach naukowych, przewodniczyła sesjom na kongresach i była moderatorem konferencji okrągłego stołu

poświęconych chirurgii, anestezjologii, pomocy doraźnej w stanach zagrożenia życia, walce z bólem przewlekłym i odżywianiu ciężko chorych. W 1971 roku organizowała IV Ogólnopolskie Sympozjum Doraźnej Pomocy w Katowicach, a w 1996 roku XII Zjazd Polskiego Towarzystwa Anestezjologicznego i Intensywnej Terapii oraz I Forum Polonijne w Katowicach.

Należy podkreślić czynne zaangażowanie Pani Profesor w działalność wielu towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Lekarskiego (od 1960), Towarzystwa Chirurgów Polskich (od 1967), Towarzystwa Anestezjologów Polskich — obecnie Polskiego Towarzystwa Anestezjologii i Intensywnej Terapii (Prezes PTaiIT w latach 1996–1999), Sekcji Historycznej PTaiIT (wiceprzewodnicząca od 1986) [13], Oddziału Śląskiego PTaiIT, Polskiego Towarzystwa Flebologicznego (od 1995), Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk — Komisji Medycyny Okołooperacyjnej (od 2001). Była od 1975 roku przez kilka kadencji aktywnym członkiem Komisji Anestezjologii i Reanimacji Komitetu Patofizjologii Klinicznej Wydziału Nauk Medycznych PAN, członkiem sekcji Nauki Kliniczne Zabiegowe (od 1995), zespołu Nauki Medyczne działających w Komitecie Badań Naukowych. Jest członkiem Rady Programowej kwartalnika „Anestezjologia, Intensywna Terapia” (od 1981), członkiem Rady Naukowej kwartalnika „Medycyna Intensywna i Ratunkowa” (od 1998) oraz kwartalnika „Ból”.

Za działalność naukową, dydaktyczną i społeczną Pani Profesor została uhonorowana wieloma odznaczeniami i nagrodami. Do najważniejszych należą: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Odznaka „Za wzorową pracę w służbie zdrowia”, Złota Odznaka „Zasłużony w rozwoju województwa katowickiego”, „Laur 50-lecia ŚAM”. Jest laureatką nagród Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej — czterokrotnie zespołowych za działalność naukową i indywidualnej z tytułu osiągnięć dydaktycznych, wielokrotnych nagród III stopnia Rektora ŚAM za osiągnięcia naukowo-badawcze i dydaktyczno-wychowawcze. W 2001 roku podczas 60. Światowego Zjazdu Chirurgów w Warszawie otrzymała członkostwo honorowe Towarzystwa Chirurgów Polskich.

Od dnia 30 września 2003 roku Profesor Anna Dyaczyńska-Herman jest na emeryturze.

Rozległą wiedzę medyczną łączy z zamiłowaniem do przyrody, historii, muzyki i poezji.

Wyróżnia Ją głęboki humanizm, otwartość na potrzeby innych, oddanie młodzieży studenckiej życzliwość i skromność. Wizerunek Jubilatki byłby niepełny, gdyby nie wspomnieć, że z mężem, Prof. dr. hab. n. med. Zbigniewem Hermanem, wybitnym farmakologiem klinicznym (zm. w 2010 r.) przeznaczyła swój spadek majątkowy na stypendia naukowe

dla młodych lekarzy szkolących się między innymi w dziedzinie anestezjologii i intensywnej terapii [14].

Wierna swoim ideałom etyczno-moralnym jest wzorem dla studentów, współpracowników i całej społeczności akademickiej.

Z okazji Jubileuszu 80. rocznicy urodzin Pani Profesor *AD MULTOS ANNOS!*

Piśmiennictwo:

1. Kto jest kim w polskiej medycynie. Wyd. Interpress, Warszawa 1987: 147.
2. Kto jest kim w woj. katowickim 1993. Wyd. Książnica, Katowice 1994: 74–75.
3. Akta dot. wniosku o nadanie tytułu naukowego prof. nadzwyczajnego, sygn. 692/35. Archiwum Zakł. ŚAM w Katowicach.
4. Akta dot. wniosku o powołanie na stanowisko prof. zwyczajnego, sygn. 822/4.
5. *Cierpka L*: Następcy szkoły chirurgicznej Mikulicza i Gasińskiego. In: Biuletyn Inf. ŚAM, Katowice 2005; 1: 9–10.
6. Akta dot. przewodu habil. sygn. 263/1. Arch. Zakł. ŚAM w Katowicach.
7. *Niesiołowska-Zagórowska K*: Powstanie i rozwój anestezjologii w regionie Śląskiej Akademii Medycznej. ŚAM, Katowice 1996: 88.
8. *Dyaczyńska-Herman A*: Anestezjologia i opieka intensywna. In: Słownik medycyny i farmacji Górnego Śląska, A. Puzio (ed.), t. 3, ŚAM BGI, Katowice 1997: 43–48.
9. *Jurczyk W*: Rozwój anestezjologii w akademiach medycznych w Polsce. In: *Anaesthesiol Intensive Ther* 2002; 4: 301–304.
10. Słownik medycyny i farmacji Górnego Śląska. Dyrda J.M., Gruszka B. (Ed.), t. 5, ŚAM BGI, Katowice 2003: 116–118.

11. *Strzałkowska K*: Dzień ratownictwa. *Pro Medico* 2006; 11: 15.
12. *Kempa M, Mazur-Zielińska H*: Z problematyki ratownictwa medycznego na Śląsku. In: Zawód ratownika medycznego na ziemiach polskich w XIX i XX wieku. Urbanek B. (ed.) ŚUM, PAN Warszawa 2012: 271–280.
13. *Macheta A, Przepolska K*: Powstanie i rozwój Sekcji Historycznej Polskiego Towarzystwa Anestezjologii i Intensywnej Terapii. *Anaesthesiol Intensive Ther.* 2002; 4 : 305–307.
14. *Dyaczyńska-Herman A*: Kim dla mnie był Zbyszek. In: Bialek T, Pierzchała W. (ed.): Profesor Zbigniew Stanisław Herman, współtwórca farmakologii klinicznej w Polsce. ŚUM BGI, Katowice 2010; 122–127.

Adres do korespondencji:

dr n. hum. Maria Elżbieta Kempa
Zakład Historii Medycyny i Farmacji
Katedra Nauk Społecznych ŚUM
ul. Ostrogórska 30, 41-200 Sosnowiec
e-mail: meak1@wp.pl